A Globalización. Un pouco de Historia

A GLOBALIZACIÓN. UN POUCO DE HISTORIA

Paleolítico. Os primeiros pasos

Neolítico. A sedentarización

Idade Antiga. As primeiras grandes civilizacións

Idade Media. As rutas comerciais

Idade Moderna. Europa sae de Europa

Idade Contemporánea. Un mundo globalizado

Os desafíos do s XXI

A GLOBALIZACIÓN. UN POUCO DE HISTORIA

Ao longo da Historia e ata hoxe en día, a comunicación entre os seres humanos foi construíndo un mundo cada vez máis pequeno e con maior interdependencia. Unha **"Aldea global"** no que o "Efecto bolboreta" está á orde do día: o aleteo dunha bolboreta nun lugar tan afastado coma Hong Kong, pode provocar unha tempestade en Nova York. Todo o que pasa no **mundo** é **interdependente** e está **interconectado: un mundo globalizado.**

Máis adiante, profundaremos no significado do concepto Globalización. Agora, fagamos un pouco de Historia.

En realidade (… e esaxerando un chisco, iso si), poderiamos dicir que a globalización xorde xa coas primeiras civilizacións humanas. Hai teorías que poñen ao comercio coma motor das interaccións entre os seres humanos, anterior incluso á agricultura e gandería. Os intercambios de cobre ou estano na Idade do Bronce ou, máis tarde, a Ruta da Seda entre Oriente e Occidente son exemplos deses intercambios. Intercambios que ás veces supoñían rutas comerciais de miles de quilómetros.

Vaiamos paso a paso. Dividamos a Historia da Globalización en etapas.

Paleolítico. Os primeiros pasos

Nesta primeira e longa etapa da Historia da Humanidade, pequenos grupos de seres humanos modernos (Homo sapiens) saíron de África para expandirse por todo o mundo. Non se sabe moi ben cando foi pero diso xa hai polo menos máis de 100.000 anos. E non chegaron á península ibérica ata hai pouco menos de 50.000 anos!!

Estes primeiros desprazamentos dos e das humanas son, xa que logo, moito máis lentos se os comparamos á rapidez dos movementos de poboación actuais. Un mundo globalizado queda lonxe, moi lonxe. Queda moito camiño por percorrer.

Neolítico. A sedentarización

Unha das grandes revolucións da Humanidade: o nacemento da agricultura e gandería arredor de hai uns 10 mil anos. Atrás vai quedando a vida nómade de cazadores e recolectores. Xorden os primeiros asentamentos humanos permanentes: pequenas aldeas, vilas e, máis tarde, cidades. As comunidades humanas fixéronse máis grandes , ao mesmo tempo que os intercambios entre elas.

Pero tanto as viaxes dos propios seres humanos coma as dos seus novos coñecementos seguen a ser lentos, moi lentos. O Neolítico tardou miles de anos (uns 5.000) en chegar á Península Ibérica desde o coñecido coma Crecente Fértil (Mesopotamia e o Val do Nilo en Exipto)

CC BY NC SA

Arredor do ano 3000 a.C., coa domesticación do cabalo, mellorou o transporte e a rapidez nas comunicacións. Ademais, facilitou o control de grandes áreas baixo o mesmo poder. Naces así grandes imperios e civilizacións: Exipto, Grecia, Roma ...

Estas civilizacións son o berce do mundo actual: nacemento das relixións, da filosofía, novos coñecementos, tecnoloxía e desenvolvemento científico, … De feito, poderiamos dicir que se deron pasos cara unha globalización política, económica e cultural, aínda que non fose a nivel mundial, senón local.

Aínda así, e a pesar de que o ser humano está xa presente en todo o mundo, os contactos entre os diferentes grupos humanos dos diferentes lugares do Planeta –e por tanto a transmisión de coñecementos (científicos, tecnolóxicos, culturais …) queda lonxe de ser rápido.

Un exemplo: A construción de cámaras ou monumentos funerarios. Mentres en Exipto levantaban hai uns 4.500 anos a Pirámide de Keops, en Galicia estabamos a constuír túmulos funerarios; os dolmens. Os coñecementos arquitectónicos, matemáticos, tecnolóxicos … son ben diferentes nas dúas construcións.

Outro exemplo: Durante o Imperio Romano déronse importantes pasos para unha globalización a nivel local: o Mare Nostrum , o Mar Mediterráneo. Vexamos que dimensións tiña esta "globalización".

Todas coñecemos a frase "Todos os camiños levan a Roma" Este dito fala da "globalización" nos territorios no Imperio Romano hai uns 2.000 anos. Para ver como era o desenvolvemento das comunicacións neste imperio, podes visitar o proxecto Orbis, o "Google Maps" do Imperio Romano: https://orbis.stanford.edu/

Segundo esta aplicación, desde Brigantium (posiblemente a actual Betanzos ou A Coruña) a Roma tardábanse, para percorrer aproximadamente 2.200 km, 76 días a pé camiñando pola famosas calzadas romanas (que levan todas a Roma!) , 41 días a cabalo ou 33 días nun carro rápido. A viaxe poderíase facer o dobre de rápido (case un mes a pé ou 2 semanas e media a cabalo ou carro rápido) usando tamén rutas marítimas, polos mares Cantábrico e Mediterráneo. Observa as dúas rutas no seguinte mapa:

Un terceiro exemplo: Os mapas que reflicten a idea do mundo na Antigüidade. No mundo antigo, as áreas habitadas e coñecidas polo ser humano recibían o nome de Ecúmene. Só hai que observar os seguintes dous mapas para facernos unha idea da concepción do mundo que tiñan gregos e romanos.

Heródoto (484-425 a.C.), historiador e xeógrafo grego, fixo a primeira descrición do mundo a gran escala na súa obra "As Historias" Analizando o seguinte mapa feito a partir desta obra de Heródoto, podemos concluír que o Mundo Grego ía desde a India ata Iberia e desde o Sáhara ata Europa a metade Sur de Europa.

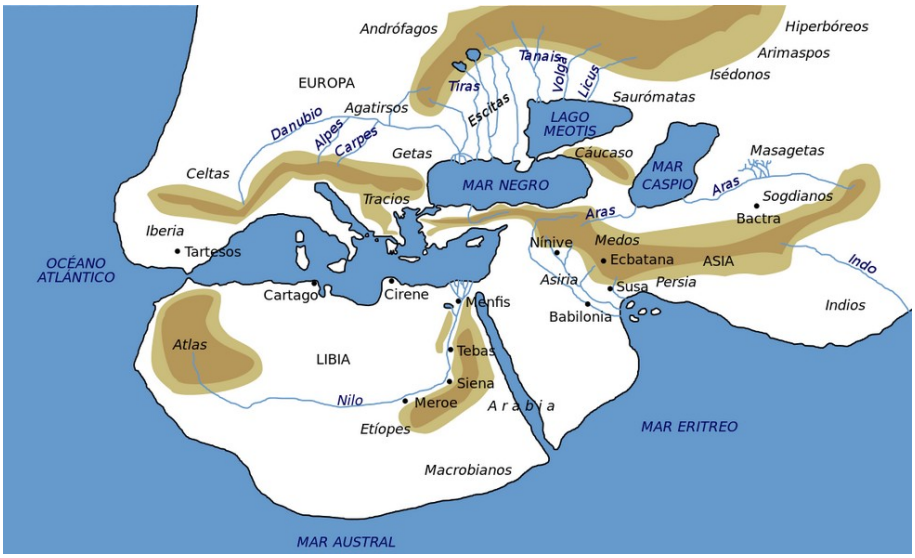

Pola súa parte, **Pomponio Mela**, xeógrafo romano do s I d.C., incluíu o seguinte mapa do mundo na súa obra De situ Orbis (Sobre os lugares do Mundo) O mapa amosa, ademais da Ecúmene (Europa Meridional, Asia ata a India e o Norte de África), un continente habitado polos Antichthóns: as Antípodas, separado do Ecúmene por un océano imposible de cruzar a causa do excesivo calor.

Idade Media. As rutas comerciais

Nos séculos centrais da Idade media, a época da prosperidade (s XI-XII-XIII), en Europa houbo un rexurdir urbano grazas, entre outros factores, á expansión agraria e ao crecemento das actividades artesanais e comerciais. Xurdiron feiras e mercados por toda Europa (Medina do Campo, Amberes, Norte de Italia, Campaña…), asociacións de comerciantes como a Liga Hanseática (con mercadores do Norte de Europa: Alemaña, Flandes …), rutas comerciais (incluso a outros continentes como a Ruta das especias ou as viaxes de Marco Polo) …

Marco Polo e outros moitos comerciantes puxeron en contacto o Afastado Oriente con Europa

Marco Polo e outros moitos mercadores, puxeron en contacto Europa co Afastado Oriente. De alá trouxeron o papel, a pólvora, o compás ou as especias, entre outras cousas. Ah! … e tamén a pasta!! Na Idade Media os e as chinesas preparaban xa algo parecido aos spaghetti. Isto si que é globalización!!

Xa que logo, o movemento de persoas e mercadorías , así como o uso de moedas, aumentou significativamente.

Ademais, a cultura e a arte tiveron unha difusión nunca antes vista. Por primeira vez, asistimos a estilos artísticos que se expanden por toda Europa: Románico e Gótico. O Camiño de Santiago tivo un papel moi significativo, incluso crucial nesta expansión.

Idade Moderna. Europa sae de Europa

Desde mediados do s. XV Europa sae, definitivamente, de Europa.

Xa vimos que, en realidade, xa antes tivera contactos con outros continentes. Exemplo disto son a Ruta da Seda ata Extremo Oriente (xa desde o s I a.C.), a dos varegos (ruta comercial que unía Escandinavia, a actual Rusia e Ucraína e o Imperio Bizantino) ou as viaxes de Marco Polo e a Ruta das Especias desde o s XIII. Estas rutas comerciais tiveron consecuencias no só económicas, senón tamén culturais e tecnolóxicas. Un claro exemplo son o compás ou o astrolabio traídos de China que revolucionaron as técnicas de navegación.

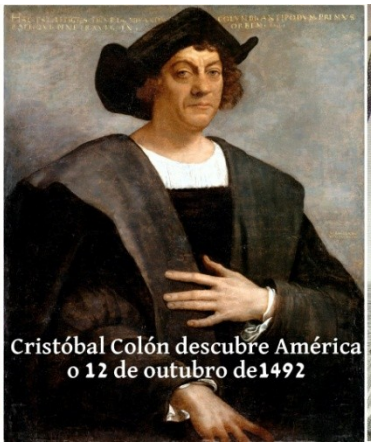

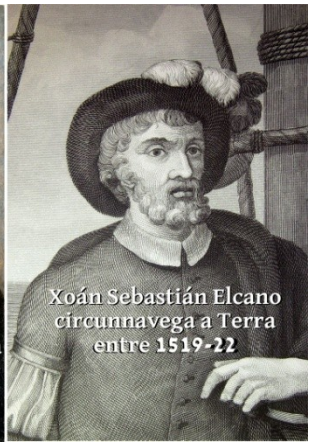

Definitivamente, o mundo faise máis "pequeno". Europa sae de Europa e comeza a expansión e a creación dos imperios globais. Os **navegantes portugueses** chegan ao estremo sur de África (Bartolomé Días en 1484) e ata a India (Vasco da Gama desembarca en Calcuta en 1497) Vaise formando o Imperio Portugués.

Pouco a pouco, o mundo faise máis "grande". O 12 de outubro de 1492, **Cristóbal Colón**, que buscaba unha nova ruta á India, arriba a un "novo continente", América. Vaise fraguando o Imperio Español, aquel no que nunca se poñía o Sol.

CC BY NC SA

En 1519, **Magallanes** sae de Sevilla para tratar de **cincunnavegar por primeira vez a Terra**. Faleceu no intento, pero o seu traballo remátao **Xoán Sebastián Elcano** en 1522 xunto con outros 17 superviventes dos 250 que partiran de Sevilla … 3 anos antes! A Terra é esférica, comprobado!!

Ao Imperio español sumáselle o inglés. O mundo está máis interconectado, comeza a ser , moi pouco a pouco, máis interdependente. Europa cimenta o seu poderío e empeza a explotación económica do resto do mundo.

Grandes flotas navegan por mares e océanos. Estamos na **Era dos Descubrimentos**: América, Australia, o Pacífico, novos lugares en Asia e África. O seguinte mapa reflicte os fitos máis importantes desta época:

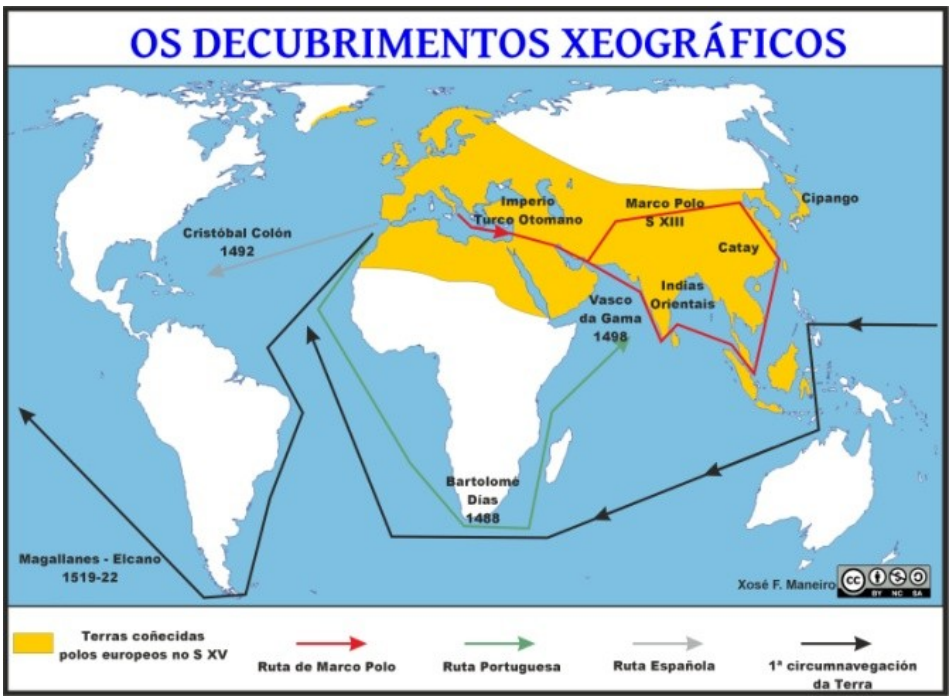

Un mapamundi do s XVI (1570) feito por Abraham Ortelius, xeógrafo e cartógrafo dos Países Baixos, reflicte o mundo coñecido naquela época. A destacar que xa temos no mapa a a toda Europa, África e América , máis os xeos do Ártico. Por outra parte, vemos que comete un erro evidente: une Australia coa Antártida (a coñecida na Antigüidade como terra dos Antichthóns, as Antípodas), poñendo esta lenda: Terra Australis Nondum Cognita (Terra Austral aínda non coñecida)

E comeza a Idade Contemporánea. O mundo coñecido a principios desta etpa histórica vese reflictido neste mapa do mundo coñecido en 1799 (Carte Générale de toutes les parties du Globe,de C. F. Delamarche) A diferenza entre este mapamundi e as Ecúmenes da Antigüidade son evidentes.

A Revolución Industrial desde mediados do s XVIII e a ideoloxía que a acompaña, o Liberalismo, xogan un papel decisivo no nacemento da Globalización.

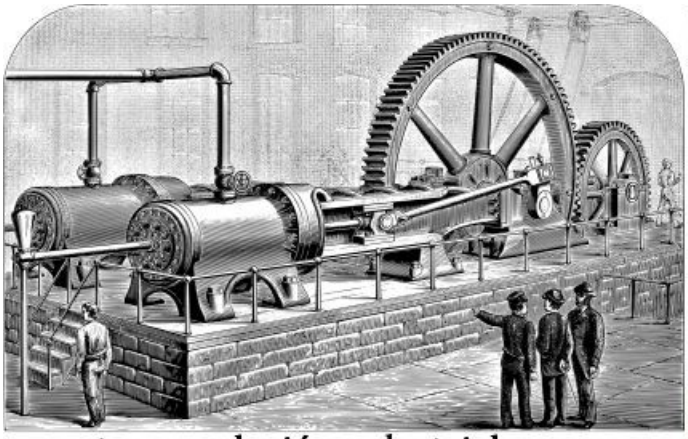

A 1ª Revolución Industrial (1750-1850): a máquina de vapor e o ferrocarril

CC BY NC SA

Por unha parte, **as novas tecnoloxías implementadas ao transporte e as comunicacións**, aumentan a rapidez e a capacidade de carga, diminúen o tempo de viaxe e reduce o custo. Primeiro foi o ferrocarril e a máquina de vapor, logo o motor de combustión (automóbil, barcos …) e a electricidade (metro, tranvía...), así como o teléfono e o telégrafo. O mundo faise máis e máis pequeno.

Por outra parte, os gobernos do s XIX levan a cabo **políticas liberais (baseadas no Liberalismo** = liberdade individual por riba do Estado) acadando un **notable desenvolvemento do libre comercio**, acompañado con importantes movementos migratorios. **Só entre 1850 y 1914, 60 millóns de persoas emigraron de Europa a América.**

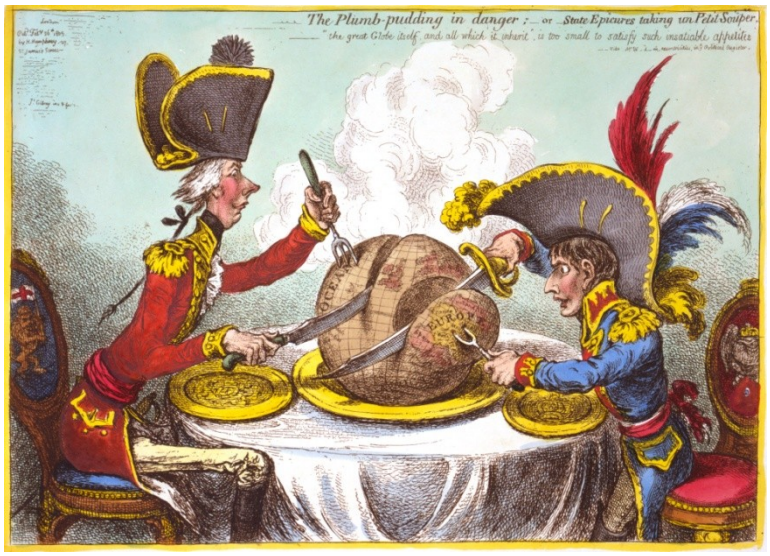

Caricatura do reparto colonial do mundo entre Francia e Inglaterra

Ademais, desenvolveuse o Colonialismo, a **formación de Imperios Coloniais en África e Asia**, o máis importante dos cales era o Imperio Británico (a primeira potencia mundial ata o fin da I Guerra Mundial en 1918) A partir deste momento xurdiron dúas novas potencias mundiais: os EEUU e a URSS.

A revolución industrial conseguiu **reducir os índices de pobreza nos países desenvolvidos** (Europa e EEUU, fundamentalmente) **pero aumentou de xeito considerable a diverxencia entre estes e os países pobres** (África, Asia, América Latina): multiplicouse por vinte!!

Por outra parte, acelerouse o proceso de urbanización, o desenvolvemento da educación e o ocio nos países máis ricos.

Dalgunha maneira, **o desenvolvemento da globalización quedou freada na primeira metade do s XX**, entre 1914 e 1945, debido ás dúas guerras mundiais é crise coñecida como Crack de 1929. Os países adoptaron medidas económicas proteccionistas e pecharon a súa economía. O proteccionismo é unha doutrina económica contraria ao Liberalismo: tenta protexer as economías nacionais fronte ás importacións estranxeiras, ás que lles fan pagar maiores impostos.

Na **segunda metade do s XX**, a partir de 1945, segue o **desenvolvemento das comunicacións e do comercio internacional**. E e o mundo segue a facerse máis e máis pequeno, e tamén máis e máis interdependente. Hai unha dicotomía entre países industriais (ricos) e países produtores de materias primas (pobres)

Detrás da globalización nos últimos anos do s XX e os primeiros do s XXI, está, en gran parte, o **Neoliberalismo**. O Liberalismo xurdiu e desenvolveuse nos s XVIII e XIX como a ideoloxía económica e política da burguesía, a protagonista da Revolución Industrial e das revolucións Políticas Liberais. O liberalismo era sinónimo de liberdade persoal fronte ás monarquías absolutas. Tamén significaba libre comercio, traballo e progreso.

O liberalismo dos s. XVIII-XIX baseábase no principio de Laisse faire et laisse passer. É dicir, a liberdade do ser humano en todas e cada unha das súas actividades.

O neoliberalismo no S XXI dá aos mecanismos de mercado máis importancia que ás accións do Estado e da sociedade civil no funcionamento da economía e nos sistemas de protección social**. É dicir, prima aos individuos e empresas (sobre todo as grandes empresas) sobre as organizacións (gobernos, partidos políticos, sindicatos, asociacións de consumidores, …) En definitiva, para o neoliberalismo a liberdade económica garante a liberdade persoal .**

Os desafíos do s XXI

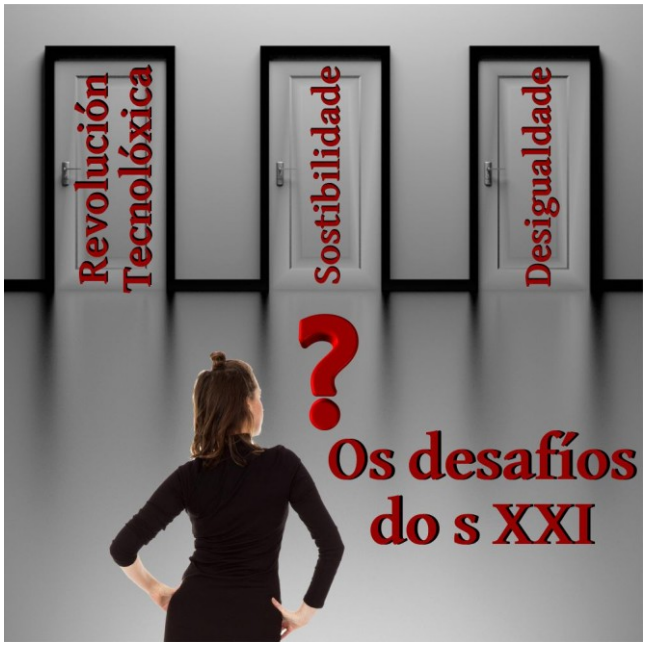

No **s XXI** entramos de pleno na **era dixital**. **A idea da Aldea global é un feito**. Vivimos nun mundo globalizado, un mundo que se enfrontas a enormes desafíos; a saber:

1. **A revolución tecnolóxica**, cada vez máis rápida, cambiante e incluso poderosa … para quen teña acceso a ela.
2. **A sostibilidade e o respecto medio-ambiental,** poñendo o acento no cambio climático.
3. Poñer fin a(s) **desigualdade**(s)